

Sunuş

ÇAĞLA KARABAĞ¹, GÜLBEN SALMAN², TOROS GÜNEŞ ESGÜN³



¹ Asst. Prof. Dr, Hacettepe University, Department of Radio, Television and Cinema

(Orcid ID: 0000-0001-9410-959X)



² PhD Candidate, Ankara University, Department of Philosophy

(Orcid ID: 0000-0002-6673-9719)



³Asst. Prof. Dr., Hacettepe University, Department of Philosophy

(Orcid ID: 0000-0003-3368-9679)

Özet

Bu sunuş yazısında *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*'ın 13. sayısının dosya konusu olan "Sanat ve İmgelem: Normalin Sınırında, Eşiğinde, Ötesinde..." ana başlığı altındaki makaleler, çeviriler, söyleşiler ve kitap değerlendirmesinin yanı sıra dosya dışı makaleler ve çeviri tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: sanat, imgelem, pandemi'de sanat, disiplinlerarası karşılaşmalar

Preface

Abstract

In this preface, the aim is to introduce articles, translations, interviews, and a book review under the heading of the 13th issue of *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters* named “Art and Imagination: At the Border, Threshold and Beyond the Normal”, along with off-issue articles and a translation.

Key Words: art, imagination, art in the times of pandemic, interdisciplinary encounters.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar

GÜLBEN SALMAN

Ankara University, Department of Philosophy, PhD
Candidate

E-mail / E-posta

gulbensalman@gmail.com

Manuscript Received / Gönderim Tarihi

May 23, 2021/ 23 Mayıs 2021

Revised Manuscript Accepted / Kabul Tarihi

May 24, 2021 / 24 Mayıs 2021

To Cite This Article / Kaynak Göster

Karabağ, Ç., Salman, G., Esgün, T.G. (2021). Sunuş
ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters, Vol.13,
1-11.

Sunuş

Bir yılı aşkın süredir tüm dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemisi koşullarında yaşıyoruz. “Normal” olanın yeniden tanımlandığı, mevcut eşitsizliklerin derinleştiği, kadınlar, LGBTİ’ler, yoksullar, göçmenler, engelliler, yaşlılar gibi dezavantajlı kesimlerin hayatlarının eskisinden daha da zorlaştığı, korku, kaygı ve belirsizliğin hâkim olduğu bu süreçte sanatı odağına alan bir tartışma ilk bakışta diğer toplumsal ve ekonomik problemlere kıyasla o kadar da önemli görünmeyebilir. Fakat yakından bakıldığında tüm toplumsal yaşamın bu denli eksilmesinin, kültür-sanat faaliyetlerinden olağanüstü durumlarda kolayca feragat edilmesinin yarattığı kültürel çoraklaşmayla ve özellikle yoksulluğa mahkûm edilen bağımsız sanatçıların içinde bulunduğu yaratamama, üretememe, hatta yaşayamama kriziyle son derece bağlantılı ve bu nedenle de meselenin irdelenmeye değer olduğu görülebilir. Çünkü mesafenin yarattığı soğukluk ve deneyim yoksunluğunun ilacı olan sanat, bir yandan toplumsal ve ekonomik dönüşümlerden doğrudan etkilenirken, diğer yandan da yaşanan sorunları kamusal olarak eleştirmenin zorlaştığı zamanlarda imgelemin mevcut olanı olumsuzlama yeteneği sayesinde yeniye ve farklı olana alan açar. Tam da böyle bir tarihsel momentte hem sanatı hem de deneyimlerimizi yeniden anlamlandırarak başka türlü bir yaşamı tahayyül edebilmeye belki de hiç olmadığı kadar çok ihtiyacımız var. Biz de bütün bu yaşadıklarımızın etkisiyle, 2020 senesinin güz döneminde dolaşıma giren yazı çağrımızda zamansal ve mekânsal sınırları aşmanın, yaşananlara ve yaşanabilecek olanlara farklı bir perspektiften bakmanın yolunu açması amacıyla *ViraVerita*’nın 13. sayısında normalin sınırında, eşiğinde, ötesinde sanatın ve imgelemin yeni tezahürlerini, disiplinlerarası ve eleştirel bir perspektifle sorgulamaya davet etmiştik. Çağrımıza yanıt veren 9 araştırma makalesi, 3 çeviri, 2 söyleşi ve 1 kitap değerlendirmesiyle okurlarımıza 15 yazıdan oluşan bir dosya ile dosya konusu dışındaki yazılara yer verdiğimiz “Açık Defter” bölümümüzdeki 2 araştırma makalesi ve 1 çeviriyle hem bu dönemde beliren sorulara cevap niteliği taşıyan hem de ufukumuzu genişletebilecek yeni bakış açıları sunabildiğimizi umuyoruz.

Yaşamın her alanına dair söz söyleyen, farklı düşünsel karşılaşmaların zemini olmayı hedefleyen *ViraVerita E-Dergi*’nin disiplinlerarası karakterine uygun biçimde dosyamızda, felsefe ve sanat tarihi alanındaki teorik ve eleştirel tartışmaların yanı sıra, resimden fotoğrafa, performans sanatlarından belgesele, sinemadan edebiyata farklı sanat dallarını, pratikleri ve eserleri mevcut tartışmalar ile diyalog halinde odağına alan makaleler yer alıyor. Dosyanın ilk yazısı olan, “Sevme Sanatı Olarak Felsefe” başlıklı makalede Melike Molacı, felsefe tarihinde

Antik Çağ'a dönerek Stoacıların yaşama sanatının bireyselliği nedeniyle sıklıkla hızlıca etikle ilişkilendirilen yönünü sorgulamaya açıyor. Sevme sanatının esasen dostluğu amaçlaması nedeniyle etikten politikaya bağlanabilecek bir eksen de yeniden düşünülebileceğini Stoa felsefesinin metinlerini kat ederek görünür kılan Molacı, özellikle erken dönem Stoacılar için yaşama sanatının aslında sevme sanatı olduğunu, fakat sevme sanatında bütün tutkuların yargıya dayandığını ve dolayısıyla insan gücü dâhilinde olduğunu dile getiriyor. Yazara göre Stoa düşüncesinde güzel, sadece bilgede bulunur, seven de sevilen de yalnızca bilge olandır. Molacı, bilge olanın sevmekten beklentisinin dostluk olduğunun altını çizerken, dostluğun toplumsallığı amaçladığını, bireyselliğin toplumsallığa doğru genişlerken esasında dostlarla iyileri paylaşma sevincini mümkün kıldığını söyleyerek Stoa'dan hareketle günümüze de ilham verebilecek farklı bir yaşama yordamına işaret ediyor.

"*Yargı Gücünün Eleştirisi*"nde 'Özgür Oyun' Bağlamında Hayalgücü ve Anlama Yetisi Sorunu" başlıklı makalesinde Selda Salman, estetik alanında merkezî bir önem teşkil eden Kant estetiğinin en tartışmalı konularından biri olan "özgür oyun" kavramını, ilgili literatüre ve temel tartışmalara atıfla yeniden konumlandırmaya davet ediyor. Kant'ın bütün kritiklerinde hem belirlenimci hem de refleksif yargı kuramının temeline koyduğu üç yetiden ikisi olan hayal gücü yetisi ve anlama yetisinin, "özgür oyun" mevzubahis olduğunda Birinci ve Üçüncü Kritik ekseninde farklı yorumlara açık olduğunu savlayan Salman, bu farklı değerlendirme tavrına dikkat çekerek, "özgür oyun"u nesnellikle değil de öznellik ile ilişkilendiren Üçüncü Kritik'in kavramsal olmayan hayal gücü yetisinin özgürlük ve bağımsızlık ile kuşatılmış halinde Kant'ın "özgür oyun" kavramını yeniden düşünmeye bizleri sevk ediyor.

Molacı ve Salman'ın Stoa ve Kant'ın kuramsal tartışmalarını derinleştiren makalelerinden sonra Özge Kara yine kuramsal bir tartışmayla eser analizini bir araya getirerek, Magritte resimlerine dair özgün bir yorum sunuyor. "*Parergondan Ergon Yaratmak: Magritte Resimlerinde Sınırların Üzerinde Yürümek*" başlıklı makalesinde Kara, Derrida'nın "Parergon" denemesinde Salman'ın makalesinde de ele alınan, Kant'ın *Yargı Gücünün Eleştirisi* eserine yönelik yaptığı dekonstrüksiyon üzerinden "yapıt" anlamındaki "ergon" ile "yapıta eklenti" olarak "parergon" kavramı arasındaki ikiliği tartışarak Derrida'nın "çerçeve", "imza" ve "yazı" gibi parergonal mekâna ait belirlediği unsurları Magritte'in tablolarında inceliyor. Sanatçı, izleyici ve yapıt arasındaki ilişkiler ile yapıt ile gerçeklik arasındaki sınırları sorunsallaştıran Kara, Magritte'in seçilen 12 tablosunun "saf estetik deneyimi olanaksız kılan" açmazları nasıl düşündürebileceğini Merleau-Ponty'nin zemin ve figür arasındaki ilişkiye dair görüşlerini,

Austin'in "performatif sözcü" kavramını ve Saussure'ün gösterge sistemini de tartışmaya dâhil ederek gösteriyor.

Sanat felsefesini siyaset felsefesiyle bir arada ele alan, Kara gibi kuramsal tartışma ile sanat eserlerine yönelik incelemeyi bir araya getiren "Rönesans ve Perspektif: Modern Görme Biçiminin Temelleri" başlıklı makalesinde Oğuzcan Sever, Rönesans hümanizminde virtu kavramının politik ve kamusal yaşamdaki etkisini ve Platon'daki köklerini irdeliyor. Ardından Ortaçağ'dan kendini koparan tüm bu insanmerkezciliğin sanat alanındaki yansımalarını, perspektifin resim ve mimarideki kullanımı üzerinden inceleyen Sever, modern görme biçimi ve doğrusal perspektifin insanın mekân kavrayışını nasıl dönüştürdüğünü gösteriyor. Bu görme biçiminden doğan bireyciliği ve dünyanın nesneleştirilmesini bir tahakküm pratiği olarak yorumlayan makale, öznenin seyredilen üzerindeki homojenleştirici bakışını sanat tarihindeki "Apolloncu" örnekler üzerinden ele alıyor. Haraway ve Briadotti gibi düşünürlerle referans vererek modern görme biçiminin "Avrupa merkezci, beyaz ve erkek" öznenin örtük şiddetini temsil ettiğine ve günümüzün krizlerinin temelini oluşturduğuna işaret eden Sever, tüm bu görme biçimlerine karşı eleştirel bir bakış geliştirme gerekliliğini vurguluyor.

Kara'nın söz ettiği eleştirel bakışın geliştirilmesi konusunda en önemli payın sanat alanındaki feminist ve queer yaklaşımlara ait olduğunu söylememiz mümkün. "Fotoğrafta Queer Pratikler ve Yaklaşımlar" başlıklı makalesinde Tuğba Taş, fotoğrafta söz konusu pratik ve yaklaşımların hangi başlıklar altında ele alınabileceğine ilişkin bir sınıflandırma yapmayı amaçlıyor ve yeni pratikler, müdahaleler ve anlatım tarzlarıyla sürekli olarak yeniden inşa edilmeye açık, esnek bir çerçeve öneriyor. Türkçe literatürdeki boşluğu doldurmak bakımından önemli bir adım niteliğindeki bu çalışmada, fotoğraf tarihi ve teorisinin yanı sıra sanat alanında queer yaklaşımlara ilişkin literatür ve özellikle de Batı Amerika ve Avrupa'da 2000 sonrası dönemde sayıları artan sergiler incelenerek temel yaklaşımlar, "Arşivi sahiplenmek", "Belgesel ve Portre Fotoğrafında Yeni Yaklaşımlar" ve "Performatif Oto-portre" başlıkları altında ele alınıyor. Kimi sanatçı ve eserlerin, birden fazla başlık altında ele alınması mümkün olduğundan, Taş'ın katî ve değişmez bir sınıflandırma yapmadığını, fotoğraf alanındaki queer pratikleri ve yaklaşımları bütünlüklü bir şekilde görebilmeyi, bunları tarihsel, kültürel ve politik bağlamla ilişkilendirmeyi mümkün kılan bir çerçeve çizdiğini belirtmek gerekir.

Özlem Derin, "Yontulmuş Bedenden Performatif Bedene: Sanat ve İktidar Gerilimi" başlıklı makalesinde Taş'ın makalesindeki queer pratiklerle ilişkilendirilebilecek bir tartışma yürütüyor. Bedenin kültürel bağlamda estetize edilen halini "yontulmuş", iktidarı ve egemenliği

dirençle sarsabilecek halini “performatif” olarak değerlendiren Derin, bu iki bedensel halin varoluş kipinde yaptığı tanımlara ve dönüşümlere dair bir soruşturma yürütüyor. Makalede, beden tuval olarak kullanılarak bir direnç mekânı haline getirilmesi, örneklerle ele alınarak performatif bedenin izleyiciyi etkin kılmaya kışkırtması ve sınır ötesine geçmeye zorlayarak gündelik ve sıradan yaşantı içerisinde bir “gedik” açmaya zorlaması imajlar üzerinden tartışılıyor. Derin, kültürün beden üzerine kazılı haline dair eleştirel bir tavır teşvik ederek, tarihsel olarak bedeni sanat ile ilişki içerisinde yeniden konumlandırmaya davet ediyor.

Derin’in performatif bedene yaptığı vurgu ile devamlılık içerisinde okunabilecek olan “Şiddete Karşı Performansa Dayalı Eylem: Yoluna Çıkan Tecavüzcü ve *One Billion Rising*’in Feminist Siyaseti” isimli makalesinde Ezgi Sarıtaş, 10 yıl arayla ortaya çıkan *One Billion Rising* ve Yoluna Çıkan Tecavüzcü (*Un Violador en tu Camino*) hareketlerini karşılaştırmalı bir okumaya tabi tutuyor. *One Billion Rising* hareketinin hakkını ve katkısını teslim ederek, bu hareketin yapay, marka mantığından ilham alan, karikatürize ve uygulanması zor haline vurgu yapan Sarıtaş, bu türden performansa dayalı eylem biçimlerinin repertuarlarını devralan yeni hareketlerin, eskiye dair deneyimleri eleştirel bir süzgeçten geçirdiklerinin altını çiziyor. Bunun görülebileceği en yeni hareket olan Yoluna Çıkan Tecavüzcü’de, “duygulanımsal kamusalılık” temelinde öfkeyi bedenselleştiren dansın yaratıcı ve kendiliğinden, yatay bir örgütlenme ve merkezsiz bir yayılımda tezahür ettiğini söyleyerek, beden ve imgelem temelinde performansa dayalı iki farklı harekete dair karşılaştırmalı ve önemli bir analiz sunuyor.

Queer ve toplumsal cinsiyet tartışmalarını merkeze alan bu eleştirel incelemelerin ardından, “Medusa Miti Üzerinden Sanatta Yeniden Anlamlandırma ve Yeniden Üretim” başlıklı makalesinde Hazal Ünsal-Coruk, mitolojide şeytanlaştırılan Medusa’yı sanat tarihinde temsil eden, çoğunlukla korkutucu ve çirkin imgeleri feminist bir eleştiriye tabi tutuyor. Sanat tarihi boyunca kadınların maruz kaldığı şiddeti kadını ötekileştirerek temsil eden Medusa’ya dair bu imgelerin süregittiğini, fakat 1960’lı yıllarla beraber feminist sanatçılar tarafından bu imgenin nasıl dönüştürüldüğünü gösteren Ünsal-Coruk, Benjamin’den ilhamla Medusa’nın bakışının günümüzde nasıl yeniden anlamlandırıldığını 1554 tarihli Benvenuto Cellini’nin “*Medusa Başı ile Perseus*” heykeli ile son dönemde çokça tartışılan ve #metoo hareketine adanan 2008 tarihli Luciano Garbati’nin “*Perseus Başı ile Medusa*” heykelini birbirleriyle karşılaştırarak tartışıyor ve sanatta yeniden üretimin toplumsal cinsiyet mücadelesi bakımından nasıl imkânlar sunduğuna işaret ediyor.

Dosyamızın son makalesi güncel ve yakıcı sorunlara odaklanıyor. “‘Normal’ Emegın Kırılğanlığı ve Eşitlenme: Eve Sığmayan Hayatlar (2020) ve Pandemiye Seks İşçileri (2020) Belgesellerini Prekarya Üzerinden Düşünmek” başlıklı makalelerinde Kaan Akın ve Çağdaş Duman, Covid-19 Pandemisi esnasında çekilen ve çevrimiçi ortamda izleyiciye sunulan iki belgeseli, güvencesizlik ve kırılğanlığın altını çizen prekarya tartışmaları ışığında ele alıyor ve bu iki belgeseli Judith Butler’ın “kaçınılmaz bağımlılıklar” olarak tarif ettiği ortaklıklar ekseninde birlikte düşünmeyi öneriyor. Akın ve Duman’a göre söz konusu yapımlarda temsil edilen öznelerin pandemi öncesinde varolan kırılğanlıkları mevcut koşullarda daha da derinleşmiş ve düzcinsellerin baskın olarak bulunduğu iş kollarındaki kırılğanlığı, kuir/trans bireylerin varoluş koşullarıyla birlikte düşünerek, emegın tanımını yeniden ele alma ihtiyacı doğmuştur.

Saadet Çömlekçioğlu’nun Türkçeye çevirdiği, Marianne Hirsch’in “Sosyal Mesafe Çağında Fotoğraf” başlıklı yazısı da Akın ve Duman’a paralel biçimde pandemi koşullarında üretilen imgelerin nasıl bir rol üstlenebileceği üzerine düşünme fırsatı sunuyor. Hirsch, Sarah Lewis’in *The New York Times*’ta yayınlanan “Covid’den Ölen İnsanların Fotoğrafları Nerede?” başlıklı yazısından yola çıkarak görmenin harekete geçiren gücü ve fotoğrafçılığın aracı rolü hakkındaki varsayımların, orta-mesafenin yokluğunda halen geçerli olup olmadığını sorguluyor; bunun yanı sıra Covid-19 ile ilgili çeşitli fotoğraf projelerinin onları görenlerden ne beklediğine, onlara nasıl dokunduğuna, harekete geçme, anlama ve tanıklık konusunda bu fotoğrafların bize nasıl yardım ettiğine ilişkin sorular ortaya koyuyor. Dolaşımdaki çeşitli fotoğraf projelerini ve farklı yaklaşımları aktaran yazar, “geniş bir kamuoyuna ulaşmak için, fotoğrafların çeşitli duyuları harekete geçirmeleri ve çoklu ihtiyaçları karşılamaları” gerektiğini belirtiyor. Hirsch hepimizin mümkün olduğunca çok fotoğraf görmemizin önemli olduğunu fakat aynı zamanda “bize daha fazla veya farklı türde sahneleri gösteren değil, ama zaten gördüklerimizi hissetmemize izin veren” Lorie Novak’ın *Above the Fold* projesi gibi örneklerin özellikle yararlı olduğunu düşünüyor.

Pandemi koşullarında çekilen belgesellerin ve fotoğrafların tanıklık, kesişimsellik, deneyim paylaşımı, duyumsatma, görünür kılma ve sesini duyurma açısından nasıl olanaklar sunabileceğini tartışmaya dâhil eden yazıların ardından söyleşi bölümümüzde Çağla Karabağ’ın yönetmen Seren Yüce ile gerçekleştirdiği söyleşiye yer veriyoruz. Söyleşi, *Çoğunluk* (2010) ve *Rüzgârda Salınan Nilüfer* (2016) gibi önemli filmlerin yanı sıra ilk olarak dijital platformda izleyiciye sunulan *Masum* (2017) isimli dizi filmin yönetmeni olan Yüce’nin pandemi koşullarında ürettiği işlere ve üretim süreçlerine odaklanırken, bir yandan da beslendiği

kaynakları, dijital platformların yarattığı dönüşümlere ve salgın deneyimine ilişkin düşüncelerini öğrenme imkânı veriyor. Seren Yüce soruları, kendisinden bekleneceği üzere eleştirel bir perspektifle ve aynı zamanda samimiyetle yanıtlıyor.

Söyleşi bölümümüzde ikinci olarak Toros Güneş Esgün'ün *Çerçialan* (2016) ve *Kanayak* (2019) kitaplarıyla çağdaş edebiyatımıza özellikle kadınlık, annelik, şiddet, hayvan, beden ve mekân gibi temalar üzerinden yorumlanabilecek özgün ifade biçimlerini dâhil eden yazar Gamze Arslan ile gerçekleştirdiği söyleşi bulunuyor. Arslan'ın edebiyatının pandemi günlerinde nasıl yeniden yorumlanabileceği, bir yazar olarak kapatılma sürecini Arslan'ın nasıl deneyimlediği, edebiyat dünyasında "kadın yazar" olarak varolmanın ne gibi direnme ve dayanışma olanakları yarattığını ele alan söyleşi, aynı zamanda edebiyatın politika ve felsefe ile ilişkisine dair Arslan'ın özgün bakış açısını sunuyor. Pandemiyle beraber eve sığdırılan bir yaşamda artık kadın yazar için "kendine ait bir oda"nın var olamayacağını dile getiren Arslan, zor zamanlarda edebiyatın dünyayla ilişkilmesi için öncelikle okuru gerçekliği sorgulamaya sevk edecek bir derdi olması gerektiğine ve böylece yazının kendi sınırlarından taşarak başkaya uzanan özgür bir sese dönüşebileceğine işaret ediyor.

Dosyamızda iki müzisyenin yazılarının çevirilerine de yer veriyoruz. Fransız müzisyen François Nicolas'nın 22-24 Ekim 2010 tarihinde Paris'te düzenlenen "Alain Badiou Günleri" Konferansında yaptığı konuşmaya dayanan, Rahmi Yurttakalan'ın çevirdiği, "Müzisyence Bir Soruşturma: Badiou ve Müzik" başlıklı yazı hem özgün bir Badiou yorumu getiriyor hem de bir müzisyenin felsefe ile nasıl ilişki kurabileceğini tam da bir müzisyenin kendine özgü dilini ve tabirlerini kullanarak gösteriyor. Ses ve notaları nesne edinen müzikte felsefî söyleme ilk bakışta yer olmadığını ve sadece doğrudan müzik hakkında konuşmayan bir felsefenin müziği anlayabileceğini düşünen Nicolas, Badiou felsefesinin bu bakımdan istisnai olduğunu ve önemli imkânlar taşıdığını iddia ediyor. Badiou'nun yapıtlarında ilerlerken Wagner'e de değinen bu yazı aynı zamanda Descartes'in müzik ile ilişkisine ve Adorno'nun müzik felsefesine dair yorumlar sunuyor.

Dosyamızdaki müzik ile ilgili ikinci yazı olan, Gülben Salman'ın Türkçeye çevirdiği, Scott Wollschleger'in "Kapanma Estetiği" başlıklı yazısı ABD'li bir müzisyenin pandemideki deneyimlerini ilk elden dile getiriyor. Karantina koşullarında bir sanatçının imgeleminin nasıl kesintiye uğradığını ve çalışma pratiğinin ne yönde değiştiğini göstermesi açısından önemli olan bu yazı, esas olarak New York Şehri'nde 20 yıldan beri klasik müzik bestecisi olan Wollschleger'in, bir orkestra ve beraber çalışma deneyiminin mümkün olmadığı koşullarda, açık

alanlarda veya stüdyoda solo icra edilecek eserler yazmak konusunda karşılaştığı güçlükleri görünür kılıyor. Oda akustiği ve beraber performans gerektiren çağdaş klasik müziğin yeni düzendeki icrasının ne yönde dönüştüğünü görmek açısından bir bestecinin görüşlerini ve kısıtlılıklarını paylaşması, imgelemin her yeni durumda ifadeyi seferber edecek bir tezahür bulmaktaki maharetini bize gösteriyor.

Sayımızın kitap değerlendirmesi bölümünde sanatın sunduğu olanakları tartışmaya devam ediyoruz. Ahmet Emin Bülbül, Laura U. Marks'ın *Filmin Teni: Kültürlerarası Sinema, Bedenleştirme ve Duyular* isimli kitabını incelediği "Gözü Sıyırmak: *Filmin Teni*" başlıklı yazısına "Görsel arşivlerin resmî tarih ve egemen iktidar tarafından biçimlendirildiği, görme duyusunun betimleme ve yorumlamaya yetmediği bir atmosferde, dezavantajlı grupların sinema yoluyla kendini ifade etmesi ne kadar mümkün?" sorusuyla başlıyor. Bülbül, Marks'a göre gözün hâkimiyetinden sıyrılmamanın bunun bir yolu olabileceğini, yazarın imge ve sesi yeniden düşünmeyi, belleğe dönmeyi önerdiğini, çok-duyusallığı ve hissiyatı önemseydiğini ifade ediyor. Marks'ın temel argümanını "İmgeler ve şeylerle uğraşan kültürlerarası eserler mimetik, auratik ve bedenleştirilmiş bir film deneyimi tesis ederek, kayıt altına alınamayan koklama, dokunma ve tatma duyularını harekete geçirir ve böylece bireysel ve kültürel belleği uyandırır" biçiminde özetleyen yazar, kitabın içeriğini bölümler halinde okuyucuya tanıtıyor, Marks'ın nasıl "derinlikli, radikal ve orijinal bir çıkış noktası" yakalamış olduğunu göstermekle kalmayıp kitapta yanıtlanmamış ve ileriki çalışmalara ilham verebilecek sorular ortaya koyuyor.

*

Açık Defter bölümünde yer alan yazıların ilki dosyada ele aldığımız meselelerle de bağlantılı olan Rabia Sağlam'ın "Posthuman Dijital Özne: Braidotti'nin Eleştirel İnsan Sonrasının Eleştirisi" başlıklı makalesi. Sağlam, Braidotti'nin farklı posthuman öznelerin karşılıklı, ilişkisel ve etik bir yaşam sürebileceklerine ilişkin öngörüsüne karşın, "ileri kapitalizmin şimdiki zamanında teknoloji dolayımındaki özneler arasında etik ilişkiler geliştirmenin mümkün olmadığı" görüşünü, dahası ileri kapitalizmin mevcut sosyo-ekonomik eşiksizlikleri sebebiyle oluş etiğine dayalı insan sonrası özne inşasının gerçekleşemeyeceğini savunuyor. Yazar "insanın teknolojik aygıtlara bağlanarak, virtüel ağlarla iletişim kurarak dijitalleştiği günümüz ileri kapitalizm koşullarında insani ve yaşamsal değerlerini yitirdiği iddiası" nı Philip Dick'in "Human

Is” öyküsünü inceleyerek temellendirmeye çalışıyor. Posthuman dijital öznenin durumunu, Deleuze’ün “Denetim Toplulukları Üzerine Postscript” metnine referansla tartışmasının ardından, hâlihazırda hukukun önünde bekleyen posthuman dijital öznenin ahvalini kişisel verilerin korunmasına ilişkin pozitif hukuk normları ekseninde kısaca değerlendiriyor.

Rabia Sağlam’ın posthuman dijital özne üzerine yaptığı tartışmanın ardından Açık Defter bölümümüzde yine posthuman özne tartışmasıyla ilişkilendirilebilecek, Adrian Johnston’ın zihin felsefesi ve duygulanım meseleleriyle ilgilenenler için son derece ufuk açıcı olan “Olani Yanlış Hissetmek: Slavoj Žižek, Antonio Damasio ve Duygulanımların Materyalist Bir Açıklaması” başlıklı makalesi yer alıyor. Güncel Oğulcan Ülgen’in çevirdiği makalede Johnston, Žižek’in nörobilimci Antonio Damasio’nun duygulanımsal olarak biçimlendirilmiş zihinsel yaşam kuramlarına karşı eleştirilerinden yola çıkarak Damasio’nun kısmen yanında yer alan bir savunma sunuyor. Žižek’in beyin bilimleriyle ilişkisini göz önünde bulundurarak, natüralizm ile anti-natüralizm arasında var olduğu iddia edilen yanlış ikilemi reddeden bir konum belirlemeyi hedefleyen bu yoğun ve alanında önemli tartışmalara değinen makale, Freudçu-Lacancı bir nöropsikanaliz tarafından öne sürülen öznellik biçimlerinin çeşitli yönleri doğru parçalanışını, “bilinçdışı duygulanım” ve “duygulanımsal yaşam” ile “doğal” ve “doğal-olmayan” boyutlar arasındaki gerilimler üzerinden tartışıyor.

Açık Defter bölümümüzün ve derginin son yazısında hukuk alanından bir makaleye yer veriyoruz. “TBMM’nin Denetim Yetkisinin Gelişimi Üzerine-Parlamente Sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Sözlü Soru Önergesi” başlıklı makalelerinde Fahri Bakırcı ve Yüksel Yalova, güncel hukuk tartışmalarına da değinen 2017 Anayasa değişikliği ile beraber kaldırılan gensoru ve sözlü soru müesseselerinden, sözlü soru müessesesine odaklanılarak bu müessesesinin dönüşümünü inceliyor ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminde parlamente denetim ile parlamente muhalefetin durumunu tartışmaya açıyor.

*

Geniş bir yelpazede konumlandırılabilir farklı araştırma alanlarından yazılara, çevirilere, kitap değerlendirmesine ve söyleşilere yer verdiğimiz bu sayımıza katkı sunan tüm yazar, çevirmen ve sanatçılara, titiz değerlendirmeleri, öneri ve eleştirileriyle sayımıza değer katan hakemlerimize yürekten teşekkür ederiz. “Normalin Sınırında, Eşiğinde, Ötesinde”, sanat ve

imgelemi yeniden düşünmeyi amaçlayan bu çok sesli ve kapsamlı sayının yeni tartışmalara ilham vermesini ve literatüre özgün katkılar yapmış olmasını umuyoruz. Pandemisiz, sömürsüz, tahakkümsüz, yaşamın sanatın yeni tezahürleriyle yeniden yaşanılabilir kılındığı günlere açılan bir dönemi karşılamak umuduyla, keyifli okumalar dileriz.